

تدوین برنامه راهبردی به منظور ارتقاء سطح تاب آوری کالبدی محلات

شهری، نمونه موردی: محلات سنگلج و وحیدیه

سمانه زارع استخریجی^{۱*}، مسعود صالحی^۲

استاد گروه شهرسازی دانشگاه آزاد تهران جنوب، تهران - samane.zare@ut.ac.ir

دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران - stefansalvatore2891@gmail.com

چکیده

امروزه ارتقاء میزان تاب آوری در مقابل سوانح طبیعی به منظور کاهش میزان آسیب پذیری شهری مطرح می‌باشد. ارتقا تاب آوری، آمادگی بیشتر در برابر سوانح، بازگشت به حالت عادی در زمان کمتر و کاهش قابل توجه خسارات جبران ناپذیر را میسر می‌سازد. بعد کالبدی تاب آوری، در مراحل قبل از وقوع حادثه، حین وقوع و پس از وقوع آن، انجام تمهیداتی را ضروری می‌داند. این پژوهش با هدف بررسی معیارهای تاب آوری کالبدی در محلات سنگلج و وحیدیه و تدوین راهبرد های ایمن سازی و ایجاد توانایی محافظت از خود در برابر سوانح طبیعی در محلات شهری، انجام شده است. به منظور تدوین مبانی نظری و شناخت نمونه موردی، روش توصیفی با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و مشاهده و روش تحلیلی (تکنیک سوات) به منظور بررسی وضعیت تاب آوری کالبدی در محلات مورد نظر، به کار برده شده اند. برای تعیین وزن عوامل داخلی و خارجی جدول سوات، از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و به منظور تحلیل اطلاعات از نرم افزار Expert Choice و GIS استفاده شده است. بر اساس مجموع نمره نهایی عوامل داخلی جدول سوات، محلات سنگلج و وحیدیه از نظر تاب آوری کالبدی دچار ضعف هستند. همچنین بر اساس مجموع نمره نهایی عوامل خارجی، محلات مذکور در معرض تهدید قرار دارند. همچنین بر اساس مجموع نمره نهایی عوامل داخلی و خارجی، راهبردهای تدافعی کاهش صدمات ناشی از جاری شدن سیل در راستای پوشش عدم کارایی زیر ساخت های شهری و سعی در کاهش آلودگی های زیست محیطی از طریق مراکز آموزشی برای محله سنگلج و کاهش خطرات جانی ناشی از زلزله در جهت پوشش کمبود مراکز درمانی و کمک گرفتن از سایر مناطق اطراف در جهت ارتقا مقاومت ابنیه برای محله وحیدیه به عنوان راهبرد پیشنهادی انتخاب شده اند.

واژه‌های کلیدی: راهبرد، تاب آوری کالبدی، سوات، سنگلج، وحیدیه.

۱- مقدمه

یکی از مسائلی که همواره به عنوان چنجالی بزرگ در دنیا گریبان گیر تمامی جوامع بشری شده سوانح طبیعی و حوادث غیر مترقبه است. به این دلیل انجام تمهیداتی به منظور کاهش میزان آسیب پذیری و خطر سوانح از اهمیت بالایی برخوردار است. یکی از تمهیدات مذکور، ارتقاء میزان تاب آوری شهری در مقابل سوانح طبیعی می‌باشد. تاب آوری به گونه ای نحوه تاثیر گذاری ظرفیت های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و اجرایی جوامع بر توانایی کاهش میزان خطر ناشی از سوانح طبیعی و همچنین قابلیت واکنش نشان دادن و تسریع در بازگشت به حالت قبل از وقوع سانحه می‌باشد. به طور حتم نحوه نگرش به تاب آوری، شناخت ابعاد آن و نوع تحلیل نقشی کلیدی در تعیین تاب آوری وضع موجود ایفا می‌کند و نیز سیاست های تقلیل خطر و روش مقابله با آن را تحت تاثیر قرار می‌دهد. هم اکنون توجه زیادی به ظرفیتهای جوامع بحران زده برای بازگشت به وضعیت گذشته و عادی یا بازیابی با استفاده از حداقل کمکهای خارجی می‌شود. همچنین در سال های اخیر نهادها و آژانس های فعال در زمینه کاهش سوانح بیشتر فعالیت های خود را بر دستیابی به جامعه تاب آور در برابر سوانح متمرکز ساخته اند. وجود گسل های فعال متعدد، نزدیکی شهرها به دریا و اقیانوس، عدم یا کمبود اطلاعات و امکانات در هنگام و پس از وقوع حادثه و... معضلاتی است که باعث میشود تاب آوری از اهمیت بیشتری برخوردار باشد.